

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

УДК 327.5(477)

**СТРАТЕГІЯ «РОЗУМНОЇ СИЛИ» ЯК ОСНОВА
ДЛЯ ПРИПИНЕННЯ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ
В УКРАЇНІ ТА РЕІНТЕГРАЦІЇ ОКУПОВАНИХ
ТЕРИТОРІЙ****STRATEGY OF «SMART POWER» AS
THE BASIS FOR OVERCOMING THE
ARMED CONFLICT IN UKRAINE AND THE
REINTEGRATION OF OCCUPIED TERRITORIES**

Авер'янова Н.М.,
кандидат філософських наук, науковий співробітник,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка (Україна, Київ),
e-mail: aver_n@ukr.net, ORCID: 0000-0002-1088-2372

Воропаєва Т.С.,
кандидат психологічних наук, старший науковий
співробітник,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка (Україна, Київ),
e-mail: voropayeva-tania@ukr.net, ORCID: 0000-0001-
8388-7169

Averianova N.,
PhD, Researcher Taras Shevchenko National University
of Kyiv (Ukraine, Kyiv), e-mail: aver_n@ukr.net, ORCID:
0000-0002-1088-2372

Voropayeva T. S.,
Candidate of Psychological Sciences, Senior Fellow,
Kyiv National University
named after Taras Shevchenko (Ukraine, Kiev),
e-mail: voropayeva-tania@ukr.net, ORCID: 0000-0001-
8388-7169

Стаття присвячена інтегративному аналізу збройного конфлікту на території України. Автори статті розглядають особливості конфліктизації міждержавних відносин в пост-біполярному світі. Аналізуються проблеми забезпечення міжнародної та національної безпеки в пост-біполярному світі у контексті збройного конфлікту в Україні. Автори розглядають стратегію «розумної сили» і особливості її застосування в сучасній Україні. «Розумна сила» трактується як здатність комбінувати ресурси «жорсткої» і «м'якої» сили з метою посилення позицій України на міжнародній арені. Обґрунтовано важливість стратегії «розумної сили» як основи для подолання збройного конфлікту на території України та реінтеграції окупованих територій.

Ключові слова: конфлікт, збройний конфлікт, пост-біполярний світ, «розумна сила», реінтеграція, Україна, Російська Федерація.

The article is devoted to a integrative analysis of the armed conflict in Ukraine. The authors of the article consider the peculiarities of the conflictization of interstate relations in the post-bipolar world. The problems of ensuring international

and national security in the post-bipolar world in the context of the armed conflict in Ukraine are analyzed in the article. The authors consider the strategy of «smart power» and features of its application in modern Ukraine. «Smart power» is interpreted as the ability to combine the resources of «hard» and «soft» power in order to strengthen the position of Ukraine on the international scene. The importance of the strategy of «smart power» as a basis for overcoming the armed conflict on the territory of Ukraine and the reintegration of the occupied territories was substantiated.

Keywords: conflict, armed conflict, post-bipolar world, «Smart power», reintegration, Ukraine, Russian Federation.

Постановка проблеми. На межі XX – XXI ст. людство вступило в новий період свого розвитку. Після розпаду СРСР біполярна система, яка домінувала після закінчення Другої світової війни, була зруйнована. «Пост-біполярний світ на нинішньому етапі можна було б назвати проміжним, перехідним від глобального домінування Заходу, яке сформувалося після завершення холодної війни, до багатополлярного, який ще не склався (і невідомо, чи складеться остаточно)...» [4, с. 30]. Сучасні дослідники намагаються знайти відповіді на питання, чи буде пост-біполярний період новим етапом якісної трансформації світового порядку, чи загострення міжнародної напруженості після 2014 р. стане нездоланою кризою світопорядку.

Поняття «біполярний світ», яке активно використовується в соціальній філософії, історії, політології, конфліктології, цивіліології, правознавстві та культурології означає двополосну структуру світових політичних сил [2]. Подібна двополосність утворилася після Другої світової війни (1939 – 1945 рр.) і зберігалася у період «холодної війни» (1949 – 1991 рр.), коли лідером Західного світу стали США, а лідером системи світового соціалізму став СРСР. Оскільки обидві наддержави боролись за власний геополітичний і гео економічний вплив у світі, то у обох країн була ядерна зброя, безліч союзників (включаючи очолювані США і СРСР військово-політичні блоки – НАТО і Організацію Варшавського Договору), а також різноманітний інструментарій для досягнення власних стратегічних і тактичних цілей. Біполярна система забезпечувала відносну стабільність міжнародних відносин, а конкуренція між СРСР і США за домінування, а також за вплив на інші країни світу досить часто приводила до збройних конфліктів у даних країнах. Після краху біполярної моделі настала глибока криза у сфері забезпечення всіх систем безпеки (міжнародної, макрорегіональної, мезорегіональної, національної та мікрорегіональної). Фундаментальною проблемою міжнародних відносин у пост-біполярному світі є високий рівень їх конфлік-

тності [1]. В умовах глобалізації конфліктизації процеси можуть набувати транснаціонального й планетарного характеру [7, с. 4–5]. Глобальними загрозами стали міжнародний тероризм і екстремізм, а також можливість застосування зброї масового ураження. Крім цього, продовжує зберігатися і відтворюватися конфліктогенний потенціал пострадянського простору, що призводить до конфліктизації відносин між новими незалежними державами [1]. Таким чином, проблема конфліктизації міжнародних відносин у пост-біполярному світі доволі актуальна і займає важливе місце в системі сучасної соціогуманітаристики. У коло даної проблематики входить і питання збройного конфлікту на території України, конструктивне вирішення якого має величезне практичне значення для всієї планети.

Аналіз публікацій. З античної доби і до наших днів відомі мислителі й дослідники вивчали різні аспекти конфліктів, а також проблеми війни і миру (Геракліт, Геродот, Емпедокл, Епікур, Аристотель, Платон, Цицерон, Н. Мак'явеллі, Ф. Бекон, Г. Гегель, Г. Гроцій, Д. Дідро, І. Кант, Дж. Локк, Ш. Монтеск'є, Т. Мор, А. Рабле, Е. Роттердамський, Ж.–Ж. Руссо, Г. Спенсер та ін.). У працях зарубіжних і вітчизняних авторів конфлікт розглядається і як руйнівна сила, і як спосіб вирішення накопичених суперечностей у процесах взаємодії різних суб'єктів (як індивідуальних, так і колективних) [1].

Конфлікти привертають до себе увагу представників різноманітних галузей знання (філософії, соціології, конфліктології, психології, історії, політології, правознавства, військової науки, культурології, етнології, педагогіки тощо), зокрема, з метою розробки оптимальних способів їх вирішення на тих чи інших рівнях розгортання конфліктного протистояння різних сторін.

Оскільки до міжнародних конфліктів відносять міждержавні конфлікти малої та великої інтенсивності, міжнародні кризи, революції, гібридні війни, тероризм, екстремізм, світові й локальні війни [6], то нинішній конфлікт в Україні можна визначити як **тривалий міжнародний збройний конфлікт не-околоніального типу**, який виник у результаті ескалації гібридної війни, що розпочалась задовго до 2014 р., адже гібридна агресія Кремля проти України (а також проти інших незалежних держав) пов'язана як із намірами відновити СРСР, так і з прагненнями відновити Російську імперію у кордонах 1913 р. [5].

У 2015 р. Михайло Мінаков і Тимофій Милованов у своїй статті «Кримське питання без відповіді. Що робити зі стратегією» доволі гостро поставили питання про стратегію України щодо окупованого Криму: «Головне питання – яка довгострокова стратегія української держави і якими будуть подальші кроки щодо Криму як державних органів, так і недержавних гравців. Офіційний Київ може застосувати підхід стратегічного терпіння, реалізований на прикладі Західного Берліна. Це місто стало для східних німців кращим аргументом для приєднання

до ФРН. Крім власне політичних аргументів, під час вибору підходу до возз'єднання відірваної частини українського суспільства з основним сегментом слід оцінити те, якими саме повинні бути кроки, що ведуть до возз'єднання. Чи прискорює возз'єднання продуктова блокада? Чи збільшить вона шанси на політичне повернення кримчан в Україну? Україна повинна виробити стратегію по відношенню до Криму. Поки українські чиновники тільки годують сніданками і не називають точної дати, коли буде представлений проект документа» [3]. Повністю підтримуючи позицію М. Мінакова й Т. Милованова, а також враховуючи цілу низку законів, які були прийняті упродовж 2014 – 2019 рр. (Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», Закон України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій та Луганській областях» та ін.), необхідно підкреслити, що дієва стратегія деокупації, припинення збройного конфлікту в Україні та реінтеграції окупованих територій все ще відсутня.

На нашу думку, проблему подолання збройного конфлікту в Україні та реінтеграції окупованих територій варто розглядати через призму стратегії «розумної сили», оскільки оптимальне вирішення даної проблеми неможливе без застосування такої стратегії. Відомо, що концепція «м'якої сили» американського науковця Джозефа Ная (молодшого) вперше була опублікована у 1990 р. в його праці «Покликання до лідерства: динамічна природа американської сили» [8]. «М'яка сила», на думку автора, полягає у спроможності досягати бажаних цілей шляхом переконання інших осіб та за допомогою «м'яких» засобів, без застосування сили або примусу. «М'яка сила» – це спонукання інших бажати отримати ті ж самі результати, які хотів би отримати і той, хто впливає на інших, це також здатність вправно залучати інших до співпраці й досягати взаєморозуміння. У наступних своїх публікаціях Дж. Най дав більш повне пояснення «м'якої», «жорсткої» та «розумної» сили. «М'яка» сила визначається ним через спокусу, привабливість, м'яку аргументацію тощо. «Жорстка» сила використовує агресію, насильство, шантаж, погрози, санкції тощо. «Розумна» сила є комплексним поєднанням «м'якої» та «жорсткої» сили. Особливістю «розумної» сили є чітка мета, спрямування всіх ресурсів на отримання ефективного результату, чітка стратегія досягнення мети й досвідчене та компетентне керівництво. Обидві сили є важливими, але викликати симпатію і привабити когось набагато дешевше, ніж змусити щось робити силою [9; 10].

Для того, щоб поєднувати ресурси «жорсткої» і «м'якої» сили, необхідно мати розвинуте контекстуальне мислення. Дж. Най підкреслював, що контекстуальне мислення – це здатність мислити глобально і передбачити тривалу перспективу, це здатність ро-

зуміти зміни у навколишньому середовищі та вміння інтуїтивно діагностувати ситуацію, що допомагає з'єднати тактику з цілями і створювати розумні стратегії в різних ситуаціях [9; 10]. Одним із засобів вирішення поставленої у статті проблеми є також використання знань комплексного типу, що поєднують наукові (зокрема, теоретичні, емпіричні, прикладні наукові дослідження) та експертні знання (експертні висновки, доповіді, аналітичні записки, експертизи законопроектів, рекомендації експертних рад, експертні відгуки тощо) в процесі вивчення специфіки управління конфліктами та практик припинення збройних конфліктів.

Отже, попри доволі значну увагу сучасних дослідників до конфліктологічної проблематики, недостатньо вивченими залишаються питання, які стосуються інтегративного аналізу збройного конфлікту на теренах України, зокрема, осмислення ключових стратегій припинення цього міждержавного конфлікту.

Метою статті є інтегративне осмислення сутності конфліктизаційних процесів на теренах України у постколоніальну добу і проблеми припинення міждержавного збройного конфлікту в Україні та реінтеграції окупованих територій, а також обґрунтування на цій основі стратегії «розумної сили», оскільки оптимальне вирішення даної проблеми неможливе без застосування такої стратегії.

Виклад основного матеріалу. В сучасній соціогуманітаристиці виділяють кілька підходів до розуміння конфліктів, відповідно до яких використовуються різні аналітичні моделі, що дозволяють пояснити ці конфлікти, запропонувати їм обґрунтувати різне бачення їх еволюції та перспектив врегулювання. Ми використовуємо для цього інтегративний підхід, який дозволяє виокремити основні виміри міждержавних конфліктів, що виникли на пострадянському просторі (дані виміри перебувають у тісних діалектичних взаємозв'язках): 1) **територіальний вимір** (який зумовлений невирішеністю територіальних суперечок, а також тим, що деякі нові незалежні держави прагнуть відновити контроль над територіями, які вони вважають своїми); 2) **геополітичний вимір** (специфіка якого полягає в тому, що нові незалежні держави, розвиваючи власну геополітичну суб'єктність, бажають вийти зі сфери геополітичного впливу РФ, яка планує перетворити пострадянський простір у зону свого домінування); 3) **політико-ідеологічний вимір** (зумовлений протистоянням ЄСРР та США, а також суперництвом між Росією і Заходом на пострадянському просторі, хоча у пост-біполярному світі ідеологічне протистояння починає втрачати свою актуальність, натомість інтенсифікується геополітичне та гео економічне протистояння); 4) **неоімперський вимір** (нові незалежні держави на власному досвіді відчувають неоімперський характер політики Кремля і прагнуть уникнути як імперського домінування, так і потужних неокolonіальних впливів РФ, зумовлених російською «геостратегією реваншу», коли «соби-

рание русских земель» перетворилось на збирання земель СНД); 5) **енергетичний вимір** (що обумовлений бажанням Росії суттєво посилити свою роль у якості однієї з основних країн-експортерів вуглеводневої сировини, а також контролювати нові нафто-газові родовища); 6) **міжцивілізаційний вимір** (який зумовлений позиціонуванням РФ як євразійської держави-цивілізації, котра мусить об'єднати Східну Європу та Північно-Східну й Центральну Азію у єдиний політичний організм, ігноруючи європейський цивілізаційний вибір інших держав (оскільки Росія є федерацією народів, які належать до різних цивілізаційних систем, а цивілізаційний кордон між Європою та Азією, зокрема, проходить й по території Росії, то конфлікт РФ з Україною є міжцивілізаційним, адже Україна була і є невід'ємною частиною Європейської цивілізації)); 7) **економічний вимір** (що обумовлений конкурентним бажанням колишніх радянських республік активізувати економічний розвиток передусім власної держави); 8) **військовий вимір** (що полягає у розгортанні збройної боротьби з ворогом у повітрі, на морі й на суші, а також у специфічній участі російських військ (часто в якості миротворців) у процесі подолання збройних конфліктів, коли вони не сприяють вирішенню таких конфліктів, а лише загострюють їх, виступаючи в якості «патрона» по відношенню до сепаратистски налаштованих регіонів); 9) **інформаційний вимір** (пов'язаний із боротьбою за уми людей з використанням інформаційно-психологічних та кібер-атак, які спрямовані на зомбування громадян ворожої країни тощо); 10) **внутрішньо-політичний вимір** (що обумовлений наявністю різнопланових внутрішніх суперечностей (культурних, мовних, релігійних, які можуть бути і справжніми, і штучно створеними) у межах нових незалежних держав, а також неадекватною регіональною та етнонаціональною політикою центральної влади цих країн, при якій порушуються законні права та свободи етнонаціональних та інших меншостей); 11) **зовнішньо-політичний вимір** (який полягає у втручанні у внутрішні справи певної держави з боку інших держав тощо); 12) **безпековий вимір** (який полягає у тому, що навіть «заморожені» конфлікти здатні порушувати всі системи безпеки як у Європі, так і у всьому світі (міжнародну, макрорегіональну, мезорегіональну, національну та мікрорегіональну)). Отже, можна зробити висновок, що всі ці виміри притаманні й міждержавному збройному конфлікту неокolonіального типу, який розв'язаний Російською Федерацією на теренах України.

У зв'язку з цим пропонуємо деякі міркування та рекомендації по застосуванню стратегії «розумної сили» у внутрішній і зовнішній політиці нашої країни для дехаотизації, деконфліктизації і стабілізації життєдіяльності українського соціуму, а також можливі варіанти залучення ресурсів «жорсткої» та «м'якої» сили для врегулювання збройного конфлікту на теренах України.

1. В Україні триває міжнародний збройний кон-

флікт неоколоніального типу, який інспірований Російською Федерацією і є унікальним у світовій практиці. Припинення цього конфлікту та подолання його наслідків є вкрай важливими завданнями для усього європейського та світового співтовариства, адже збереження незалежності й відновлення територіальної цілісності України є одним із визначальних чинників підтримання стабільності й безпеки у Європі та всьому світі.

2. Світовий досвід показує, що найдієвішими практиками врегулювання міжнародних збройних конфліктів є відрядження міжнародних миротворчих місій, поступове роззброєння й демобілізація незаконних мілітарних угруповань, збалансована амністія та проведення виборів через 2 – 3 роки після припинення збройного протистояння. Вирішення збройних конфліктів – це складний багатоплановий процес, який виражається у стримуванні й регулюванні рівня конфліктності, у виробленні оптимальних стратегій конфліктної поведінки, у зниженні рівня конфліктних деструкцій, у формуванні у громадян конфлікто– і стресостійкості.

3. Необхідно мобілізувати соціальні, економічні, політичні, правові, ідеологічні, воєнні та культуральні можливості держави й суспільства заради відновлення суверенітету і територіальної цілісності України, а також для мінімізації загрози великомасштабної збройної агресії РФ проти України.

4. Не варто відокремлювати окупацію Криму від окупації ОРДЛО, оскільки це два приклади однієї наступальної військової операції РФ (тобто сукупності узгоджених і взаємозв'язаних спеціальних і бойових дій, які реалізуються у відповідності з єдиним планом для вирішення певних стратегічних завдань на конкретній території) проти України. При цьому слід зазначити, що конфлікт на території Криму є «замороженим», а конфлікт на Сході України – збройним.

5. Необхідно проводити роз'яснювальну роботу (як всередині України, так і на міжнародній арені) щодо зовнішньої інспірованості української кризи та штучності сецесіоністських рухів і сепаратистських тенденцій на Донбасі.

6. Слід віддавати перевагу політико–дипломатичним шляхам припинення збройного конфлікту в Україні, одночасно посилюючи міжнародні економічні санкції проти РФ.

7. Українська влада мусить враховувати «закон незворотних змін» і бути готовою до врегулювання міжнародного збройного конфлікту на теренах України в результаті сприятливого збігу обставин, коли може відкритися «вікно можливостей» для якісної і відносно швидкої деокупації та реінтеграції Криму й Донбасу (основними ознаками такого «вікна можливостей» є економічне виснаження РФ через поглиблення економічного дисбалансу та посилення міжнародних санкцій; участь РФ у тривалих збройних конфліктах в інших «гарячих точках» світу; інтенсифікація внутрішніх конфліктів у РФ; активізація соціальних протестів і міжетнічного напруження;

суттєве скорочення військового бюджету РФ; ослаблення авторитарного режиму В. Путіна тощо).

8. Необхідно посилити Спеціальну моніторингову місію ОБСЄ в Україні додатковою місією з наявністю військового мандату. Потрібно також всебічно розглянути можливість уведення миротворчої місії ООН, а також військового контингенту НАТО з підтримання миру.

9. Не слід залучати російських миротворців у процес врегулювання російсько–українського збройного конфлікту. Адже РФ не тільки анексувала й окупувала Крим, але й фактично контролює дії так званих ДНР та ЛНР, здійснюючи управління даним конфліктом і продовжуючи дестабілізацію України.

10. Не варто відкидати силовий шлях врегулювання міжнародного збройного конфлікту на теренах України, адже у «Воєнній доктрині України» підкреслюється, що сьогодні Україна вважає своїм воєнним противником Російську Федерацію, що Україна не виключає можливості застосування воєнної сили для локалізації та ліквідації збройного конфлікту, що розвиток Збройних Сил України має відбуватися за західними стандартами для досягнення сумісності із збройними силами держав – членів НАТО.

11. Аналіз різнопланових сценаріїв урегулювання конфліктів у багатьох країнах світу (в Анголі, Боснії, Грузії, Косово, Ліберії, Молдові, Республіці Кіпр, Хорватії та ін.) показує, що Україна не повинна забувати хорватську модель вирішення конфлікту (хоча на сьогодні вона є доволі нереалістичною і може призвести до суттєвих людських, фінансових та матеріальних втрат), але передусім враховувати модель об'єднання Східної та Західної Німеччини і консолідації «оссі» з «вессі» (яка передбачає повернення в Україну окупованих територій з допомогою міжнародних партнерів, без застосування воєнної сили, на основі позитивних політико–правових і соціально–економічних перетворень в Україні, які стануть привабливими перевагами демократичної, економічно розвинутої, правової держави над авторитарною неоімперією). Такий сценарій розвитку подій в Україні можливий за умови кардинальних прогресивних змін у міжнародному співтоваристві).

12. Необхідно забезпечити задоволення культурних, інформаційних та гуманітарних потреб громадян України, які перебувають в умовах окупації.

13. Слід більш дієво допомагати мешканцям окупованих територій вирішувати нагальні життєві питання, зокрема, на адміністративному кордоні з Кримом та уздовж лінії розмежування на Донбасі необхідно організувати мобільні магазини з найкращими українськими товарами, які мають продаватися за пільговими цінами.

14. Громадяни України, які перебувають на тимчасово окупованих територіях, повинні мати перспективу облаштування свого мирного життя у межах власного регіону, який буде реінтегрований до складу України.

15. Необхідно демонструвати мешканцям оку-

пованих територій не тільки контраст між якістю життя українських громадян на контрольованих та неконтрольованих територіях, але й альтернативні реалії (політичні, правові, економічні, соціокультурні, безпекові тощо) життя у демократичній країні, що може впливати на формування проукраїнських симпатій і прагнення до реінтеграції.

16. Слід розробити процедуру примирення з тими громадянами, які у процесі своєї трудової діяльності на окупованих територіях, не здійснювали злочинних дій проти держави Україна та її громадян.

17. Керівництво нашої держави має зрозуміти, що особливістю сучасного періоду розвитку України є його пострадянський, посттоталітарний, посткомуністичний, постсоціалістичний і постгеноцидний характер, що-найважливішими кроками у соціально-економічній політиці мають бути як зменшення бідності українських громадян, так і деолігархізація, демонополізація та деколонізація України, з обґрунтуванням політики стабільного розвитку, спрямованої на подолання наслідків економічної, політичної, культурної та інтелектуальної залежності українців (як етнічних, так і політичних) від колишніх імперій.

18. Необхідно законодавчо врегулювати процес використання правлячими партіями і фінансово-політичними групами потужного ресурсу ЗМІ, убезпечивши громадян України від деструктивного впливу тих ЗМІ, які транслюють антиукраїнські, проімперські, реваншистські, асоціальні й аморальні уявлення, ідеї, думки, поширюють українофобські настрої, нагнітають страх, тривожність, апатію тощо.

19. Не варто проводити декомунізацію в Україні більшовицькими методами, бо це може перетворитися на політику, «яка не солідаризує країну» (М. Мінаков).

20. Слід послідовно спростовувати й викривати справжнє смислове й ідеологічне підґрунтя створеного в РФ неоімперського колоніального проекту під назвою «Русский мир», який отримав ідеологічний розвиток у концепті «Ліберальної імперії» Голови РАО ЄЕС Анатолія Чубайса, адже цей проект націлений на громадян нових незалежних держав для «промивання мізків» та маскування неокolonіальної російської експансії на пострадянському просторі.

21. Потрібно активізувати інформаційно-просвітницьку діяльність з елементами контрпропаганди щодо «аргументів історичної справедливості», які РФ залучає у процесі інформаційно-психологічної війни проти України (адже Руська земля і Росія – це різні держави; більше тисячі років тому відбулось хрещення Русі, а не Росії; Київ є державоутворюючим ядром для України–Русі, а не для Московії–Росії; перші кримські походи здійснювали київські князі, а не московські; на території Криму хрестився київський князь, а не московський тощо).

22. Необхідно посилити гуманітарну складову внутрішньої політики України, розробити й впровадити цілісну систему соціальних і гуманітарних технологій для формування й підтримки почуття

колективної самоповаги громадян України до себе, для підвищення рівня патріотизму й розвитку української колективної ідентичності, які є важливою базою і для консолідації суспільства, і для подолання регіональної сегментації та дезінтеграції України. Вкрай важливим є формування українознавчої компетентності громадян України як своєрідної «вакцини» від «Русского мира» і ключового чинника подолання наслідків інформаційно-психологічної війни та російської збройної агресії.

23. Для повноцінної реінтеграції окупованих українських територій необхідні також наступні кроки: європеїзація, демілітаризація та депериферізація ОРДЛО і Криму; відновлення підприємств, житлових будинків та зруйнованої інфраструктури; запровадження політики децентралізації, а також зближення і збалансування рівнів економічного й соціокультурного розвитку всіх регіонів України (при цьому регіональні потреби, запити й інтереси не мають суперечити загальнонаціональним інтересам). Можна було б також оновити назви українських регіонів, використовуючи для цього як нові, так і історичні назви (Буковина, Волинь, Закарпаття, Поділля, Полісся, Слобожанщина тощо). Ефективне вирішення проблем окупованих регіонів та ліквідація можливих несправедливостей у міжрегіональних відносинах можуть вибити з-під ніг сепаратистів ґрунт, на якому вони паразитують.

24. У відповідь на збройну агресію Росії, Україна повинна застосовувати стратегію «розумної сили», щоб ефективно протистояти тиску колишнього імперського центру і зберегти свою незалежність, за допомогою поєднання наявних «жорстких» і «м'яких» ресурсів. Стратегія «розумної сили» дозволить проводити оптимальну внутрішню та зовнішню політику з опорою на національні інтереси України. Зміцнення обороноздатності України та збільшення бойової потуги її збройних сил необхідно комбінувати з політико-дипломатичними та гуманітарними зусиллями. Подолавши монополію російських ЗМІ у власному інформаційному просторі, Україна отримала шанс для більш активної трансляції своєї «м'якої сили». В умовах інформаційно-психологічної війни Росії проти України серйозна боротьба за «уми й серця» людей стає надзвичайно актуальною. Слід розробити цілий комплекс контрпропагандистських заходів, популяризуючи українську історію та культуру, базові цінності українського народу, поліпшуючи імідж та репутацію України на міжнародній арені тощо. Стратегія «розумної сили» дозволяє використовувати економічні ресурси як у контексті «жорсткої сили» (коли вони відіграють важливу роль для тиску на опонентів (або ворогів)), так і у контексті «м'якої» сили (коли пропонуються економічні дотації, підвищення рівня доходів населення, коли стимулюється бажання мешканців окупованих територій мати такий же рівень добробуту, як у інших співгромадян). Діяльність щодо забезпечення цілісності України повинна мати комплексний, нау-

ково обґрунтований характер, українська влада му-
сити бути гнучкою в умовах постійних змін, точно
оцінювати напрямки докладання сил і використання
ресурсів, а також передбачати можливі кроки у від-
повідь на використану стратегію. Саме в оптималь-
ному балансі «жорсткої» та «м'якої» сили й полягає
шлях до успіху.

25. Україна є не тільки християнським, геокуль-
турним і геополітичним «передмур'ям» Європи,
вона перебуває на передових рубежах боротьби за
європейські цінності, за вільну, а не колонізовану
Росією Європу. Концепт «передмур'я» (antemurale)
виразно окреслює не тільки порубіжність України
(а також середньовічної держави «Руська земля») з
азійським, номадським світом, але й межу між коло-
ніальним минулим і гідним майбутнім. І українська
влада, і українське суспільство мають зрозуміти, що
тільки використання всіх наявних політико-діпло-
матичних, економічних, воєнних, соціокультурних
та інформаційних ресурсів дозволить Україні разом
з іншими цивілізованими країнами світу дати належ-
ну відсіч російському неоімперському реваншу.

Висновки. Повчальним і вартим уваги прикла-
дом застосування «розумної сили» є мудрий вислів
Ш. Монтеск'є: «народи повинні робити під час миру
якомога більше добра, а під час війни – якомога мен-
ше зла». Саме тому застосування стратегії «розумної
сили» (навіть в умовах активізації В. Путіним вида-
чі громадянам України, які проживають в ОРДЛО,
паспортів РФ, а також в умовах подання Україною до
Трибуналу при Постійній палаті Третейського Суду
в Гаазі позовних заяв щодо компенсації збитків, зав-
даних експропріацією українських активів у Криму)
буде сприяти нівеляції імперської потуги Росії, її фін-
ансовій виснаженості та поступовому припиненню
збройного конфлікту на території України.

Після виборів Президента України у 2019 р. ак-
туалізувалась нова загроза – загроза недосвідчено-
сті й некомпетентності нової владної команди. По-
вернення Російської Федерації в ПАРЄ, розведення
сил у Станиці Луганській, порушення оголошеного
перемир'я, періодичні загострення в зоні ООС, нові
обстріли житлових кварталів, убивство медичних
працівників, які пересувались на спеціально об-
ладнаних автомобілях, та інші події свідчать про
те, що представники нової владної команди мають
комплексно виконувати Мінські домовленості, а не
виконувати лише ті пункти, які вигідні російській
стороні, «вириваючи» їх із загального контексту і
порушуючи міжнародні конвенції (адже паралель-
но з розведенням сил не були припинені обстріли,
ОБСЄ не перенесло свій моніторинговий пункт у
Станицю Луганську до КПВВ, не було звільнене
Дебальцево тощо). Саме тому найбільш важливими
завданнями сьогодні є і посилення контролю за дія-
ми влади з боку громадянського суспільства, і зміц-
нення міжнародної коаліції для протидії російській
агресії, і необхідність формування комплексу заходів
(гуманітарних, соціально-економічних та політико-

військових), спрямованих на запобігання викликам,
небезпекам і загрозам національним інтересам Укра-
їни. Припинення міждержавного збройного конфлік-
ту в Україні та подолання його наслідків є вкрай
важливими завданнями для усього європейського та
світового співтовариства, адже збереження незалеж-
ності й відновлення територіальної цілісності Укра-
їни є одним із визначальних чинників підтримання
стабільності й безпеки у Європі та всьому світі.

Список використаних джерел

1. Авер'янова, Н.М., Воропаєва, Т.С., 2019. Між-
державний збройний конфлікт на теренах України:
неоколоніальний вимір. *Гілея: науковий вісник*, Вип.
145(№ 6), Ч. 2, с. 7–11.
2. Воротнюк, М.О., 2009. Особливості міжнарод-
них конфліктів пост-біполярного періоду. *Страте-
гічна панорама*, №4, с. 41–44.
3. Мінаков, М., Милованов, Т., 2015. Кримське
питання без відповіді. Що робити зі стратегією.
Українська правда. [online] Доступно [https://www.
pravda.com.ua/articles/2015/10/2/7083366/](https://www.pravda.com.ua/articles/2015/10/2/7083366/)
4. Симонія, Н.А., Торкунов, А.В., 2015. Новый
мировой порядок: от биполярности к многополяр-
ности. *Полис (Political Studies)*, №3, с. 27–37.
5. Україна напередодні року виборів: запити су-
спільства, позиції політичних акторів, контури нової
влади (Аналітична доповідь Центру Разумкова). *На-
ціональна безпека і оборона*, 2018, №3–4(175–176).
6. Davis, Jr. John R., 2013. Defeating Future Hybrid
Threats. *Military Review*, September-October, Pp.21–29.
7. Niblett, R., 2014. Globalization and World
Order. Conference Report. London: *Royal Institute of
International Affairs*.
8. Nye, J.S., 1990. Bound to Lead: The Changing
Nature of American Power. New York: *Basic Books*.
9. Nye, J.S., 2002. The Paradox of American Power:
Why the World's Only Superpower Can't Go it Alone.
New York: *Oxford University Press*.
10. Nye, J.S., 2004. Soft Power. The Means to
Success in World Politics. New York: *Public Affairs*.

References

1. Averianova, N.M., Voropayeva, T.S., 2019.
Mizhderzhavnyj zbrojnyj konflikt na terenax Ukrayiny:
neokolonial'nyj vymir (Inter-state armed conflict on
the territory of Ukraine: the neo-colonial dimension).
Gileya: naukovyy visnyk, Vyp. 145(№ 6), Ch. 2, s. 7–11.
2. Vorotnyuk, M.O., 2009. Osoblyvosti mizhnarod-
nykh konfliktiv postbi-polyarnoho periodu (Features
of international post-bipolar period conflicts).
Stratehichna panorama, №4, s. 41–44.
3. Minakov, M., Mylovanov, T., 2015. Kryms'ke
pytannya bez vidpovidy. Shho robyty zi strategiyeu
(The Crimean question unanswered. What to do with
strategy). *Ukrayins'ka pravda*. [online] Dostupno [https://
www.pravda.com.ua/articles/2015/10/2/7083366/](https://www.pravda.com.ua/articles/2015/10/2/7083366/)
4. Simoniya, N.A., Torkunov, A.V., 2015. Novyy
mirovoy poryadok: ot bipolyarnosti k mnogopolyarnosti

10. Nye, J.S., 2004. *Soft Power. The Means to Success in World Politics*. New York: *Public Affairs*.